

РЕГІОНАЛЬНА БІЗНЕС-ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

науковий, виробничо -практичний журнал
Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія КВ № 9838 від 17.05.2005р.

Журнал внесений до Переліку наукових фахових видань
України
(Додаток 5 до наказу Міністерства освіти і науки України
від 15.04.2014 р. № 455)

Редакційна колегія: Афонін А.С., Білоконний П.Г., Боднар Т.П., Бурейко Л.М., Кабаненко В.Ф., Кругляк Б.С., Мартинюк П.С. (головний редактор) Молчанов П.А., Мороз О.В., Мазур А.Г., Погрібний І.Я., Прутська О.О., Тимрієнко І.Ю., Ткаченко І.С., Якимчук К.Д., Сташко І.В. (заступник головного редактора), Коробка Ю.П. (редактор)

Засновник і видавець : Вінницький фінансово-економічний університет

Адреса редакції : вул. Пирогова 71а, кім. 301
м. Вінниця, 21037, Україна
Телефон / факс : 8 (0432) 53-47-27, 50-55-51

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького фінансово-економічного університету Протокол № 1 від 05 вересня 2018 року

Відповідальність за підбір та викладення фактів у підписаних статтях несуть самі автори. Висловлені у цих статтях думки можуть не співпадати з точкою зору редакційної колегії і не накладають на неї ніяких зобов'язань.

Формат 70x100x 1/16 Папір офсетний. Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 7,3. Наклад 29 прим. Замовлення № 636

Віддруковано в друкарні ФОП Корзун Д.Ю.
м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21а.
Тел.: (0432) 69-67-69, 52-82-78
e-mail: tvory2009@gmail.com

Видавець ТОВ «Нілан-ЛТД»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 4299 від 11.04.2012 р.

© Вінницький фінансово-економічний університет

Вінницький фінансово-економічний університет

Регіональна бізнес-економіка та управління
Науковий виробничо-
практичний журнал

№ 3(59),
Вересень, 2018 рік

Зміст

ВСТУП.....	2
------------	---

Теорія та механізм регулювання регіональної економіки

Сахно А.А., Оверченко А.І., Годз Ю.І. Шляхи удосконалення управління прибутком на підприємстві.....	3
Сахно А.А., Салькова І.Ю., Гриб О.О. Особливості функціонування промислового яєчного птахівництва в Україні.....	11

Форми організації бізнесу, менеджменту і виробництва

Поліщук О.А., Поліщук О.Т. Моніторинг виконання показників державного бюджету та їх вплив на соціально-економічний розвиток Вінницької області.....	20
Сахно А.А., Хлевняк Н.А., Кльоц З.Л. Особливості розвитку м'ясопродуктового підкомплексу України.....	32
Транченко Л.В., Лопатюк Р.І., Транченко О.М., Байгуанова Ж.В. Особливості розвитку теорії стратегічного управління.....	42

Бізнес-економіка, фінанси, облік і аудит

Тимрієнко І.Ю., Бутинець Ф.Ф., Хмельовська Л.В. Вдосконалення методики внутрішнього контролю матеріально-виробничих запасів сільськогосподарських підприємств Вінниччини.....	49
Тимрієнко І.Ю., Каліцький В.В. Проблеми розподілу прибутку підприємства: використання інформативних можливостей бухгалтерського обліку.....	59
Тимрієнко І.Ю., Кузьмін Д.Л., Мудрик Л.Р. Аудит ефективності використання бюджетних коштів установами державного сектора економіки.....	66
Тимрієнко І.Ю., Кузьмін Дм.Л., Довгаленко І.П. Модель обліку витрат на сільськогосподарських підприємствах: теоретичні і практичні аспекти.....	75

Управління бізнесом і соціальним прогресом у регіоні

Григорук І.О. Аналіз сучасного стану та факторів впливу на іпотечний ринок АПК.....	84
Лиман В.В., Яровий А.М., Бичков М.М. Вдосконалення навчально-методичного забезпечення дисциплін у ВНЗ засобами інтернет-комунікацій.....	92
Сташко І.В., Печурін О.В. Модель мотивації працівників – як запорука успіху бізнесу.....	99
Реферати наукових статей журналу.....	110
До відома авторів.....	121

УДК 338.12: 636.5

Сахно А.А.,

кандидат економічних наук, доцент
Вінницький фінансово-економічний університет

Салькова І.Ю.,

кандидат економічних наук, доцент
Вінницький Національний аграрний університет

Гриб О.О.,

студент
Вінницький фінансово-економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОМИСЛОВОГО ЯЄЧНОГО ПТАХІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

У статті розглянуто основні тенденції розвитку птахопродуктового підкомплексу АПК України. Досліджено структуру та динаміку виробництва м'яса птиці та яєць. Визначено фактори та точки зростання виробництва м'яса птиці та яєць. Висвітлено рівень рентабельності в основних галузях птахопродуктового підкомплексу. Визначено тенденції експортно-імпоротної діяльності птахопродуктового підкомплексу АПК України та надано рекомендації щодо покращення його показників.

Ключові слова: фактори, розвиток, виробництво, виробництво яєць.

The article examines the main trends of poultry grocery subcomplex of agroindustrial complex of Ukraine. The structure and dynamics of production of poultry meat and eggs. Factors and in terms of growth of production of poultry meat and eggs. The level of profitability in core areas of poultry grocery subcomplex of agroindustrial complex of Ukraine. Tendencies of export-import activities of poultry grocery subcomplex of agroindustrial complex of Ukraine and recommendations to improve its performance.

Key words: development, production, poultry grocery subcomplex, poultry, poultry meat, eggs production.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Економічні перетворення в Україні змінили механізм організаційно-економічних взаємовідносин, що сприяло важливості розвитку птахопродуктового підкомплексу як стратегічно важливої ланки на основі вдосконалення методів ведення аграрного бізнесу, як у виробництві продукції птахівництва та її переробки, так і у забезпеченні споживача кінцевою продукцією. Враховуючи вищезазначене, особливої актуальності набуває дослідження

основних тенденцій розвитку птахопродуктового підкомплексу АПК України та потенційних точок його зростання.

Галузь птахівництва демонструє інтенсивні темпи зростання, розширюється виробництво продукції, збільшується поголів'я птиці, підприємства укрупнюються та інтегруються. Попит на продукції птахівництва, як у світі, так і в Україні зростає з кожним роком, що надає поштовх для конкурентоспроможного розвитку птахівничим підприємствам. Також продукція птахівництва користується попитом серед населення України, перш за все через її цінову досяжність. Яйце столове є одним з основних джерел поповнення організму білками тваринного походження. Споживання яєць на душу населення в Україні становить близько 300 шт. на 1 особу у рік. Це споживання навіть більше за його раціональний рівень [5, 6, 7].

Формулювання мети статті. Мета статті полягає в дослідженні факторів та передумов розвитку промислового яєчного птахівництва в Україні та надані рекомендації щодо покращення його показників.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ряд українських вчених економістів, як С. Амонс [2], І. Беженар, О. Бойко, О. Булик, Т. Васюта, О. Дяченко, С. Пашко, І. Салькова, Я. Янишин [6] та інші приділяли увагу в своїх працях функціонуванню та розвитку птахівництва. Проте незважаючи на значну кількість публікацій та їх наукову значущість, у сучасних умовах господарювання сучасні тенденції розвитку птахопродуктового підкомплексу АПК України потребують від науковців постійних та детальних досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перепонами на шляху розвитку промислового яєчного птахівництва є кризові явища в економіці України. Через несприятливу економічну ситуацію в країні відбулось істотне скорочення виробництва яєць. Якщо протягом січня-травня 2014 року вироблялося 8,6 млрд. шт. яєць, у 2015 та 2016 роках виробництво скоротилось до 6,4 млрд. шт. (рис. 1). Основною причиною даних негативних тенденцій стало істотне зниження рентабельності промислового виробництва яєць з 60,9% у 2015 р. до 0,6% 2016 р. [6, 7].

Рис. 1. Виробництво та ціна реалізації яєць сільськогосподарськими підприємствами (січень-травень 2014-2017 рр.), млрд. шт.

Отже, скорочення виробництва яєць відбулось через зниження прибутковості галузі. Неможливим стало підвищення цін через зменшення купівельної спроможності населення, але водночас зросли витрати підприємств (збільшення вартості енергоресурсів, комунальних послуг, заробітної плати тощо). Протягом 2015 року прослідковувалась тенденція одночасного підвищення витрат підприємств та цін, протягом даного року витрати у тваринництві зросли на 63,3% (у порівнянні з 2014 р.), а ціни на то яйця на 64%. В результаті впливу негативних факторів на товаровиробників, протягом 2015 року порівняно з 2014 роком виробництво яєць скоротилося на 14,3% до 16,78 млрд. шт.

У 2016 році ситуація на ринку яєць була нестійкою, адже товаровиробники працювали у складних умовах. Витрати птахівників зросли на 23%, а ціни знизились на 9%, внаслідок чого відбулось зниження рентабельності виробництва. Результатом спаду виробництва стала зупинка роботи цілого ряду підприємств галузі.

Важливим фактором отримання прибутку від виробництва курячих яєць є ціна їх реалізації. Це достатньо складно прогнозована величина, що може мати коливання як вбік збільшення, так і вбік різкого зменшення протягом року. На коливання реалізаційної ціни на яйце впливає безліч факторів: від макроекономічних, таких як стан експорту українського яйця, до цінової політики компаній – гігантів (Авангард, Овостар тощо), які в силу більшої концентрації та інтеграції виробництва можуть мати більше можливостей до скорочення собівартості, а отже і зниження реалізаційної

ціни в періоди піку збору яєць. Сезонні коливання ціни на куряче яйце також мають місце на українському ринку [5].

Цінова кон'юнктура ринку яєць протягом 2015-2017 років була нестійкою. Підвищення собівартості продукції призвело до зростання цін на внутрішньому ринку. Негативний вплив протягом досліджуваного періоду на цінову конкурентоспроможність яєць, мало збільшення цін на основні види зернофуражних культур (лише протягом 2014-2015 рр. зростання склало більше 50%) (рис. 2).

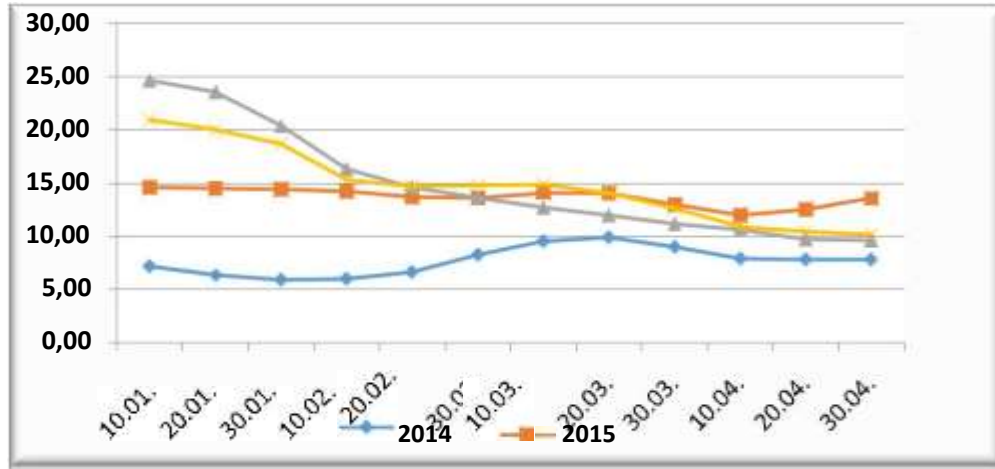

Рис. 2. Середні споживчі ціни на яйце столове I-II категорії, грн.
Джерело: побудовано автором на основі даних Держкомстату України.

Негативно вплинула на галузь і цінову ситуацію на рику девальвація гривні. Це призвело і до зростання цін на комбікорми та енергоресурси, витрати на які складають основу собівартості продукції птахівництва. Моніторинг середніх споживчих цін на яйця I-II категорії у 2017 р. вказує на те, що на рику присутні цінові коливання (табл. 1).

Таблиця 1

Моніторинг середніх споживчих цін на яйце столове I-II категорії у 2017 р., грн.

Області	Дата моніторингу у 2017 році:					
	20.01.	20.08.	20.09.	20.10.	30.10.	30.11.
Вінницька	20,07	13,32	18,43	20,95	23,39	24,09
Волинська	19,94	14,95	19,41	22,41	23,87	24,16
Дніпропетровська	19,88	15,48	18,65	20,82	23,11	23,36
Донецька	20,99	13,62	18,10	20,93	24,06	24,15
Житомирська	20,14	14,89	18,65	21,10	23,40	23,58

Продовження таблиці 1

Закарпатська	20,72	15,11	18,78	22,08	23,28	24,14
Запорізька	19,93	14,34	17,56	19,67	21,94	22,96
Івано-Франківська	20,61	15,12	17,79	20,11	22,41	23,53
Київська	20,29	15,04	18,84	21,14	23,88	24,59
Кіровоградська	20,66	16,27	18,91	20,98	22,78	24,39
Луганська	19,10	16,01	17,42	21,58	23,17	23,44
Львівська	20,01	16,34	18,87	20,47	24,52	24,40
Миколаївська	19,38	15,38	18,72	21,26	23,13	24,24
Одеська	19,01	15,46	18,17	22,30	23,38	23,81
Полтавська	19,56	15,66	18,48	21,51	24,05	23,76
Рівненська	19,32	16,05	18,55	20,70	23,22	23,83
Сумська	20,71	14,58	19,21	20,87	23,34	23,44
Тернопільська	20,25	13,77	19,45	22,16	23,28	24,57
Харківська	20,46	13,65	18,00	20,80	22,81	23,02
Херсонська	20,59	15,61	18,81	20,70	23,41	23,25
Хмельницька	19,50	13,91	18,50	20,82	21,76	23,84
Черкаська	19,60	15,94	19,36	21,83	24,24	24,76
Чернівецька	20,40	15,58	17,45	20,23	22,43	23,67
Чернігівська	19,88	16,15	18,56	20,79	24,09	24,05
м. Київ	19,72	16,35	19,24	21,66	24,42	23,97
Україна	20,04	15,08	18,49	21,10	23,43	23,85

Джерело: сформовано автором на основі даних Союзу птахівників України.

Необхідним є розвиток експортної діяльності. На сьогоднішній день одним з перспективних ринків для українських виробників яєць є країни Євросоюзу. Україна має відповідну квоту на експорт курячих харчових яєць в кількості 3 тис. т і на яєчні продукти – 1,5 тис. т. Даний факт мотивує вітчизняних виробників модернізувати виробництво і впроваджувати більш високі стандарти якості продукції. Однак, тільки дві українські компанії отримали дозвіл на експорт яєчних продуктів в країни ЄС [10].

Найбільшими споживачами українських свіжих яєць у шкаралупі є країни Азії та Африки, серед яких найбільшим імпортером – ОАЄ. Протягом п'яти останніх років спостерігається тенденція постійного збільшення експорту до цієї країни. Якщо у 2012 року ОАЄ імпортували 1125 т українських яєць, то на сьогоднішній день нарощення імпорту відбулось у 20 разів, і 2016 року закупили в Україні вже 20915 т яєць. Ринок ОАЄ є досить перспективним, адже у січні-жовтні 2017 року експорт до цієї країни склав 47,6% загальноукраїнського експорту. Також, до п'ятірки найбільших

імпортерів яєць українського виробництва також входять Ірак (18%), Катар (8%), Ліберія (4,9%) та Сьєрра-Леоне (4,9%). Вищезазначені країни забезпечують близько 85% експорту яєць у шкаралупі українського виробництва [10].

Перешкодою на шляху розвитку українського експорту яєць у 2017 році стали обмеження на імпорт української продукції птахівництва. Однак, товаровиробники завдяки вдалим маркетинговим стратегіям та пошукам альтернативних ринків збуту, за січень-жовтень 2017 року експортували 71517 т яєць проти 50676,1 т у 2016 році. Однак, падіння цін на яйця на світовому ринку призвело до того, що внутрішній ринок є більш привабливим за міжнародний, так як протягом останнього року світові ціни на яйця впали. Середня ціна експортованих з України яєць свіжих в шкарлупі у січні-жовтні 2017 року становила 721 дол. США за тонну: у перерахунку на українську гривню – близько 12-13 грн. за десяток [10].

Проведенні дослідження, вказують, що виробництво харчових яєць птиці буде зростати за рахунок того, що більшість підприємств буде переробляти свою продукцію на яєчний порошок, який має значний попит в харчовій промисловості і розкриває нові ринки збуту. Крім того, яєчний порошок легше зберігати і транспортувати. Отже, зростання виробництва харчових яєць і переробки їх на яєчний порошок сприятиме зростанню експорту [8].

Галузь яєчного птахівництва характеризується промисловим розвитком та концентрацією у великих сільськогосподарських підприємствах і агрохолдингах, що зуміли побудувати в Україні технологічно нові, забезпечені сучасною технікою і обладнанням птахофабрики, птахокомплекси. Для розвитку галузі були залучені значні інвестиції та інновації, комп'ютеризоване управління технологічними процесами. Забезпечення високих стандартів якості та відповідності екологічним стандартам згідно з ISO 9000 та ISO 22000, та вимогам до безпечності харчових продуктів тваринного походження НАССР дало змогу підприємствам бути конкурентоспроможним на внутрішньому та зовнішньому ринках. Саме вони стали прикладом для демонстрації ефекту від запровадження інновацій (введення нових та поліпшення існуючих порід, підвищення їх стійкості до хвороб; використання нових технологій утримання, годівлі; поліпшення умов праці; забезпечення екологічної безпеки шляхом утилізації відходів тощо). Виробництвом яєць в Україні в промислових масштабах зайняті аграрні холдинги, сучасні вертикально

інтегровані підприємства, що виробляють високоякісну продукцію під власними торговими марками [9].

Для дослідження рівня конкуренції серед українських виробників яєць доцільно використати використано індекс Харфіндела-Хіршмана (табл. 2). Індекс дозволить визначити інтенсивність конкуренції, вплив виробників на сукупну пропозицію, попит і ціну товару, чи залишаються вони відносно незалежними.

Таблиця 2

Розрахунок індексу Харфіндела-Хіршмана для українського ринку яєць

Назва підприємства	Питома вага на ринку, %	$(a_j)^2$
ГК «Авангард»	56,1	3147,21
ГК «Овостар Юніон»	8,7	75,69
«Інтер-Запоріжжя»	8,1	65,61
«Авіас-2000»	1,4	1,96
Агрокорпорація «Крупець»	1,1	1,21
Птахофабрика «Поділля»	1	1
Птахофабрика «Тернопільська»	1	1
Інші виробники	22,6	510,76
Всього	100	3804,44

Джерело: розраховано автором на основі даних Союзу птахівників України.

Проведений аналіз рівня конкуренції на ринку яєць, вказує на те, що серед українських підприємств-виробників яєць є одностайний лідер ГК «Авангард», що займає 56,1 % ринку. Друге місце за можливістю конкурувати на рику посідає ГК «Овостар Юніон» (8,7 % ринку), та третє «Інтер-Запоріжжя» (8,1 % ринку). Значення індексу Харфіндела-Хіршмана, що розраховується як сума часток ринку, перевищує нормативне значення більш як втричі $IHX = 3804,44$ (ринку вважається нормальним для конкуренції, якщо $IHX < 1000$). Отже, ситуація на ринку є неконкурентною, одне підприємство на ринку фактично є монополістом та диктує правила гри для інших виробників яєць.

Висновки. Розглядаючи процес функціонування птахопродуктового підкомплексу у системі ведення народного господарства визначено, що сформувався певний дисбаланс між ростом виробництва продукції птахівництва та стагнації переробних галузей АПК та машинобудування. Такі тенденції негативно впливають на конкурентоспроможність підкомплексу загалом. З усіх галузей, що входять до птахопродуктового підкомплексу України, на сьогодні, найкращі перспективи збереження

конкурентних позицій на внутрішньому продовольчому ринку та виходу на світовий є у галузі птахівництва. Реалізація їх повною мірою залежатиме від зваженої та ефективної взаємодії виробників, що здебільшого представлені потужними агрохолдингами, та держави в особі органів влади і аграрної науки, яка має і надалі створювати сприятливі умови й надавати підтримку для розвитку не лише птахівництва, але й інших, не менш важливих галузей птахопродуктового підкомплексу.

Жодна з галузей тваринництва за останні 10-15 років не мала такої позитивної динаміки росту, як птахівництво. Цей досвід необхідно узагальнити для подальшого відродження інших менш успішних галузей птахопродуктового підкомплексу. Водночас, можливості внутрішнього ринку щодо забезпечення стійких показників зростання виробництва об'єктивно обмеженні через його перенасичення продукцією галузі.

Відтак, розвиток птахопродуктового підкомплексу АПК України можливий за умови технічного переоснащення та використання новітніх технологій, що потребує подальших досліджень і дозволить покращити об'єми виробництва та збільшити експорт як на традиційні світові ринки, так і нові.

Список використаних джерел та літератури:

1. Салькова І.Ю. Пріоритетні напрямки розвитку птахопродуктового підкомплексу АПК України / І.Ю. Салькова // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2015. – № 4. – С. 35-42.
2. Салькова І.Ю. Інноваційне кормовиробництво – основа розвитку птахопродуктового підкомплексу // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2016. – № 7. – С. 105-113.
3. Янишин Я. Теоретичні аспекти організаційно-економічного механізму ефективного розвитку птахівництва / Я. Янишин, О. Булик // Аграрна економіка. – 2015. – №. 8, № 1-2. – С. 60-65.
4. Пашко С.О. Український ринок яєць птиці та його місце в світі / С.О. Пашко // Економіка та управління АПК. – 2015. – №. 1. – С. 55-59.
5. Дяченко О. В. Питання сучасного розвитку аграрних підприємств птахівничого напрямку / О.В. Дяченко // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2017. – №. 4. – С. 91-95.
6. Виробництво яєць в Україні – рентабельність впала у 100 разів <http://agroportal.ua/ua/news/eksklyuzivny/proizvodstvo-yaits-v-ukraine-rentabelnost-upala-v-100-raz/>

7. Державна служба статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Бойко Л.О. Розробка прогнозу та перспективи розвитку галузі птахівництва до 2020 року / Л.О. Бойко, В.О. Бойко, Н.О. Аверчева // Технологический аудит и резервы производства. – 2016. – №. 4 (6). – С. 34-40.
9. Беженар І.М. Стан та перспективи розвитку птахівництва в Україні / І.М. Беженар, Т.М. Васюта // Розвиток інноваційних процесів в аграрній сфері. – 2015.
10. ТОП-7 виробників яєць в Україні <http://agro-group.com.ua/news/top-7-virobnikiv-yayets-v-ukrayini-za-2015-rik>
11. Амонс С.Е. Перспективи розвитку та підвищення ефективності кормовиробництва у господарствах Вінницької області / С.Е. Амонс, В.Я. Мельник // Збірник наукових праць ВНАУ №2 (53), том 3. – 2011. – С. 75-84.

